

שלומי חסקי

שיר

מוקדש לאבי אליאס - אדם, משורר וחבר

לְצִיר עַל דָּךְ

לָבֶן, לְקוֹשֵׁשׁ כּוֹחוֹת סוֹס
וּלְהַמְשִׁיחַ. לְהַמְשִׁיחַ
לְנֶשֶׁם, לְאַסְף אוֹתִיּוֹת קְהוֹת,
לְחַדְדֵן עַד גְּבוּל הַשְּׁפִיטוֹת, לְחַבְרָן -
לְהַפְרִיזֵן עִם (אוּ בְלִי) דֶת-גְּזַע-מִיָּן,
לְאֵהָב,
לְפַחַה, לְכַתֵּשׁ, לְקַלֵּל, לְנֶשֶׁם, לְדַהֵר,
לְצִיר
שִׁיר.

ילדות

אֶבֶא בְּגוֹפִי עֲבוּדָה
צוֹעֵד אַחֲרֵי
מִפְצִיר שְׁאֲשֹׁמֵר עַל שׁוּנֵי מִשְׁקָל
אֶמָּא חוֹבֶשֶׁת פְּצָעִים
חֲצִי לָחֶם שְׁחוּר
חֲבִיתָה שְׁתֵּי בִיצִים
אֵין אֶתְמוּל עוֹד לֹא מָחָר
שְׁנֵי בְּתֵי כִנְסַת
אֶחָד בֵּית מְשַׁעֲעִים

OCD

הַמְחֻשָּׁבָה הַזֹּאת כְּמוֹ צִפְרֵן
חוֹדְרָנִית. לֹא מְרַפָּה, לֹא חוֹמְלָת,
מִבִּיטָה עֵמֶק-עֵמֶק בְּלָבֶן שֶׁל הָעֵינַיִם
וּבְטַח שְׁלֹא לֹקַחַת שְׁבוּיִים.

ובאתי אל אלתרמן להגיש לו עותק עם הקדשה מחודשת נרגשת, הוא הזעיק מן המטבח את רעייתו, השחקנית רחל מרקוס, וציווה עליה להביא בקבוק קוניאק כדי ש"שלושתנו נרים כוס לכבוד ספרו הראשון של יוסי". מי שהכיר את אלתרמן מימי "כסית" העליונים, יודע כי כאשר היו שואלים אותו מלצרי המקום מה למוזג לו: ורמוט, ויסקי, קוניאק, וודקה, ברנדי, הוק, שרי, סליבוויץ או וישניאק - היה המשורר הרגול אומר: "הסדר לא משנה לי..." אך ברגע שהוא הציע לי, במרפסת הקטנה של מטבח, ללגום עמו קוניאק, ירד לב, כפי שאומרים, מצרִימָה (כלומר: מְכַנְסִימָה...) וכל זה למה? כי אני, שיסלחו לי לוט ובפחוס גם יחד, אינני אוהב אלכוהול, ממש כשם שמעולם לא עישנתי ולא גם סיגריה אחת. התחלתי אפוא למלמל, במבוכה גדלה הולכת, שאינני שותה מן הטיפה המרה ומארחי נתמלא כנגדי בחמת רצח. "ואתה רוצה להיות משורר, צוציק?" שאג עלי ועיניו יורקות אש. "תכניס לך לראש שלכתוב שירים יכול כל פִּישֵׁר, אבל לשתות צריך לך ד ע ת! כי בשביל לכתוב שירה בעולם פרחאי כמו שלנו, אתה מוכרח להיות ש י כ ו ר ממשוה. אז מִמָּה אדוני האנטי-אלכוהולי שיכור אם מותר לי לשאול?" רועד מאי-נוחות, כמו רגל קרושה במסעדה אשכנזית, מילמלתי: "אני, במחילה, שיכור אם אני רואה שקיעה יפה בטיילת הרברט סמואל, פרח יפה בגן מאיה בחוזה יפה בכיכר דינגוף. זאת, אם תסלח לי, השִׁכְרוֹת ש ל י..."; "בגילך, אדוני הצעיר, זה לא קונץ גדול", נהם אלתרמן בלעג, "אבל אֶ-נֹו נְרָאָה אוֹתָךְ שִׁיכּוֹר מִן הַדּוֹכְרִים האלה ב ג י ל י...". מאז חלפו הרבה שנים, אך עם כל הכבוד, התודה והאהבה שאני חב למשורר רגול זה, אני חייב להתודות שלא השתכנעתי ממנו. עד היום, למזל, אני רומנטי עד העצם, עד היום לא יכלו לי לא הארוחיה של הניהילים ולא הקורוחיה של הציניזם וכאשר למרות כל השחיתות, הביצה הפוליטית (והספרותית, המסואבת לא פחות) אני נתקל בגילוי פתאומי של יושר, טוהר מידות וידידות אמת - אני מתרגש בדיוק כאותו חייל משוחרר צעירשוכה לאצילתו של אלתרמן. ♦

תיכון בפזיקה המכיר את תופעת האוסמוזה (פעפוע, חדירת מולקולות של תמיסת נחלים אחת אל תמיסת נוזלים אחרת דרך מחיצה נקבובית) ייטיב להבין כי גם בין שני ז'אנרים אלה, ה-poem ה-lyrics, יש לא אחת פעפוע דו-סיטרי: קלילות פזמונאית מסתגנת לעתים אל השירה ה"כבדה", ואילו שורות שיריות צרופות ביותר מבליחות לפעמים בתמליל של פזמון (ואלו בעיני הפזמונים המעולים ביותר מבחינה טקסטואלית).

- ציינת קודם את רמת המאקרו, מה תוכל לספר לי ברמת המיקרו האישי שלך על מי שפתח לפניך את הדלת אל השירה ה"כבדה" מצד אחד ואל הפזמון העממי מאידך גיסא?
- כחייל צעיר המאוהב בשירה זכיתי לטייל לא מעט על גדת הירדן עם אורי צבי גרינברג. גם שלונסקי נהג בי חביבות וחמימות שאינני יכול לשכוח. גם לאה גולדברג הזמינה אותי אל ביתה בירושלים היתה מאירת פנים ומעודדת ביותר. אך אין ספק שהפגישה המכוננת והגורלית בחיי הספרותיים, היתה הפגישה עם אלתרמן. כמעט כל צעיר בגיל ההתבגרות והתנחלות ההורמונים כותב שירים, אם בגלוי ואם בסתר. אך כפי שכתב כבר ת"ס אליזט במסתו המפורסמת "מסורת הכישרון האינדיווידואלי" (1915), רק מעטים מצליחים להיות משוררים גם מעבר לגיל עשרים. כשהשתחררתי מצה"ל היה לי כתב יד חבוץ של קובץ סאטירות (שלימים ראו אור בספרי הראשון, **אתם נועה, אתם?**). כתב יד זה, אף שלא היה שירה לירית אלא אקטואלית-חברתית, עורר בי אימה נוראה שמא אני רק רוצה לכתוב אך לא מוכשר לכך. ואז התמזל מזלי ואלתרמן ניאות לקבל אותי בביתו לחמש דקות ולומר לי, לאחר קריאת כמה רפים שלי, אם להקדיש את חיי לכתובה או לרדת מן העץ התלול הזה, כי בעיני - עד היום - החיים יקרים הרבה יותר מכל הישג אמנותי שהוא. לעולם לא אשכח את פחד המוות שחשתי באותו יום קיץ תל אביבי, כשעליתי במדרגות ביתו של אלתרמן בשדרות נודדו 30, כאילו אני עולה לגרדום. נשבעתי לעצמי כי אם המשורר הדגול לא ייהנה מכתב היד האומלל שלי, לא אבזבז את חיי בחיזורים נואשים של אהבה נכזבת אחרי המוזה, ואחפש לי תחום אחר. אלתרמן קיבל אותי בגופיה ובמכנסי חאקי קצרים, שכל מכנס שבהם היה בגודל של אוהל סיידים, ובפיו מקטרת. הוא ביקש שאקריא לו שיר סאטירי אחד בלבד. בקול חנוק ובצמרמורת נוראה דקלמתי לו את מבוקשו והוא פמפם במקטרתו וצחק בקול. לא הייתי בטוח אם הוא צחק מן ההומור הנערי שלי (אף שצחק בדיוק ב"מקומות הנכונים") או שהוא צחק צחוק צחוק לגלגני על חוסר הכישרון הנלעג שלי. "תקרא לי עוד אחד", הוא סינן להפתעתי בין שפתיו ופומית מקטרתו, וכשסיימתי, כולי זיעה קרה (למרות החמסין), ביקש שאשאיר לו את כתב היד. יצאתי מביתו מבוזבל כמו ביצה מקושקשת, אך לא עברו ימים רבים והוא טלפן ואמר בקולו המגומגם שהעביר בי צמרמורת, שאני מתבקש לגשת להוצאת "מסדה" לחתום על חוזה להוצאת הספר. בה בעת הוא המליץ לזמרים שונים להזמין אצלי תמלילים לשירי-זֶמֶר שהם חיפשו להופעותיהם. מאוחר יותר, כאשר חזל לפרסם בעיתון "דבר" ז"ל את 'הטור השביעי' המיתולוגי ועבר לכתובה פובליציסטית בפרחה עיתונאית ב'מעריב', הזמין אותי לפתוח טור אקטואלי מחורז ב'דבר'. שום סופר או משורר ידוע לי, ואני מכיר רבים מהם, לא היה מסוגל לגילוי מחוזה נדיבה ואצילית כזאת כלפי חייל משוחרר צעיר ואלמוני. כשיצא הספר לאור